

Azkeneko illabete auetan, iñoiz baño jan-edan-gaiaz idatzitako liburu geiago eskuratu zaizkigu. Euskalerrri'ko sukaldeko joan-etorriak dakarzkienak, gañera, batzuek.

Liburu orietako bat, Odette Pannetier'en *Cent Restaurants du Pays Basque* da.

Egia esan, ez da liburua, liburuxka baizik, eta Euskalerrri'ko eun jatetxeren berriak ematen dizkigu. Donibane'koak, Biarritz'ekoak eta Baionakoak dira jatetxe geienak —Baiona'koen artean azaltzen da guk ezagutzen ez degun izen politakiko bat: *A la Femme sans Tête*—; baña Donostia'ko ta Ondarrabi'ko batzuek ere agertzen dira: *Monte Igueldo*, *Juanito Kojua*, *Hotel Jauregui*, *Kuluxka* ta abar.

A!, ta ia aztu zitzaigun. Liburuxka *txarman* onen itzaurrean dio egilleak, Biarritz dala Euskalerrri guziko uri-burua...

Beste liburu orietako batek, *Arte Nuevo de la Cocina Española* du izenburua, ta bere egille Antonio Saloña bizkaitarra da. Bizkaitarra, baña erdi-gipuzkoarra. Gurasoak Aretxabaleta'ko Galarza ballarakoak baitzitian.

Au bai, au liburua da. Ta sendoa, gañera. Ia zortzireun orrialde bait-ditu.

Euskalerrri'ko jaki-prestaera ugari dakarzki. Eta guziak, jatorrak eta txit egokiak.

Beste liburu bati buruz ere zertxobait esan nai genduke. *Dictionnaire de Potages* deritza, ta bere egillea Michel Caron da. Liburu ernagarri au —egundafio eltzeko ta zuku-gaiaz idatzi dan ernagarriena noski—, Frantzia'ko euskalzale adiskide on batek bialdu zigun. Eltzekaria, *potage basque*, *ttoro* ta beste orrelako Euskalerrri'ko jaki batzuen prestaerak ere badakarzki.

Ta eltzekaria aitatu degun ezkerero, esan dezagun liburu ontan irakurri degula oraindafiio ezagutzen ez genduan Molière'n pentsakizun jakingarri bat. Ona emen itzez-itz:

“Emakumea da, ain zuen ere, gizonaren eltzekaria, ta ikusten ditueanean gizon batek beste gizaseme batzuek beraren eltzekarian beartzak sartu nairik, agertzen du bereala asarre bizia.”

* * *

Orain illabete batzuek Donostia'n jokaturako jan-edan-txapelketak zirala-ta, egunkari batek esan zuan, Euskalerrria'n etzala ezagutzen lengoraduaren prestaera berezirik. Baña au ez da egia. Ez beintzat egia osoa.

Bella Easo ta *Miramar* erara izenez ezagutzen diran lengoraduaren prestaerak, iñolaz ere Euskalerrri'koak dira. Are geiago, *Bermeo*'ko erara deritzaiona. Ta zer esanik ez berriz, jakiña, Pellaprat'ek, Isabel de Trevis'ek edo Elizabeth Cass'ek *à la basquaise* deitzen diotena.

Ona emen lengoradua *à la basquaise*'n prestaera.

Jartzen dira lendabizi erratillu batean, guriñarekin, ongi txikitutako lur-sagar, perretxiko ta tipula batzuek. Bustitzen da ondoren guzia ardo zuri legorarekin. Ipintzen dira gero lengoradu-xerrak perrejil eta baratzuri pittin batekin, eta azkenik, sartzen da erratillua labe beroan. Serbitzatzen da jakia tomate-saltsarekin.

* * *

Orain denbora piska bat dala ta Venezuela'tik EGAN'en irakurle batek bialduta, jaso genduan *El Nacional* deritzaion egunkariaren orri bat. Orri artan sendagille moko-fifi Gustavo H. Machado ospetsuaren esan batzuek argitaratzen ziran. Guziak jan-edan gaiaz. Esan aietako batek onela zion gutxi gora-beera:

“Antziñan, bazkaltzeko garaian, famili guziak maiean hiltzen ziran, etxeko joan-etorri ta kontuezaz mintzatua. Gaur dan egunean berriz, gurasoak eta seme-alabak, bakoitza bere aldetik, beren lan-tokietan bazkaltzen dute. Nai ta naiez, oitura berri onek ondoren txarrak ekarriko ditu. Argi ta garbi, familiaren batasunaren aurka bait-dijoa.”

* * *

Esan izan oi da, ibillerak asko erakusten dutela, ta ala da. Gu or udazkenean egin genduan ibillera batean oartu giñan, esate baterako, alegia Suezia'n txangurroa Euskalerrri'ko antzera gertutzen zutela.

Egia esan, ez dute maiera maskorrarekin ateratzen, baña, gaiñon-tzean, emengo tankera osoa duango prestaerak ere.

Lund'eko *Stäket* jatetxe dotorean dastatu genduan, eta jaki-errenkadan *Krabba à la Lady Curzon* izenez ezartzen zan.

* * *

Egun batez, orain illabete pare bat, lagun zar batzuek Iruñea'n bazkaldū genduan.

Ezagutzen ditugu, guziak ez baña, bai beñepēin Iruñe'ko jatetxe geientsuenak: goikoak eta beekoak, garestiak eta merkeak, eta ez degu esango onak eta txarrak, txarrik ezpait-degu ezagutzen.

Eztabaidatxo baten ondoren, azkenean aspaldiko taberna ezagun batera jo genduan.

Gure bazkaria au izan zan: Piparrak, amorriak, ollagorrek beren moko luze ta guzti, Erronkari-inguruko gazta ta Tudela-aldeko ardo gorria.

Ogeita bost duro kosta zitzaigun otordua lagun bakoitzari.

Zuzenbidea jakin nai duanak, gastigatu beza ta emango diogu.

* * *

Ta bazkari ordainketaz mintzatzen ari geran ezkeru, or dijoakizute gai onekin berarekin zer ikusi duan Napparroa'n bertako gertaeratzu egiazko bat.

Egun batez, orain berrogei-bat urte, Tafalla'ko *Media-oreja* izen-gaiztoz zeritzan ostatu-nagusiaren jatetxean, *viajante* batek bazkaldū omen zuan, eta bazkaldū ondoren, galdegin omen zion *Media-oreja*'ri:

—Zer zor det, nagusi?

Ta onek erantzun omen zion:

—Bazkariarengatik, bost pezeta, ta or patrikan sartuta daramakizun gazta-erdiarengatik, beste bi.

* * *

Euskalerrri'ko uri ezagun batean —ezin genezake esan zeatzago non— belarkizale batek joan dan urtean itzaldi bat eman zuan, belarkien birtuteak zerurafio jasoaz.

Ta biaramonean, entzule aragizale batek onela omen zion lagunartean:

—Itzaldia, polita izan uan. Baña itzlaria bera etzixtatan batera *gustatu*. Arbi-aurpegia zin...

* * *

Lengoan, orain urte batzuek Gipuzkoa'n ezezik Euskalerra osoan ere txit ezaguna izan zan arrijasotzalle bat etorri zitzaigun etxera.

Aspaldi ontan apustuari utzia degu ta urteetan ere aurrera dijoa, baña alaz guziaz ere oraindik gizaseme gordin-samarra ta bapoa dago.

Gogoratu giñuan bere apustu denborako gora-beerak eta pasaizoak, eta azkenik galde-egin genion pultsulariari:

—Barkatu baña, egia al da, apustuetarako *gubernatzen* zifñanean, berealdiko arraultza-gorringo pilla jaten zenuala?

—Bai, egia da.

—Gorringo bakarrak, zuringorik gabe?

—Bai, zuringorik gabe.

—Ta zenbat bezala egunean?

—Ogeita amairu.

—Ogeita amairu?

—Bai, ogeita amairu.

—Ez geiago ta ez gutxiago?

—Ez bat geiago ta ez bat gutxiago. Jesukristo'ren urteak aña...

* * *

Ayete'ri.—Gu ere zurekin bat gatoz. Arrai gutxi bait-dira legatza preskoaren mallakoak. Badira beste zuk aitatzen ez dituzun legatzaren prestaera batzuek ere. *Jaizkibel* erara ta *Vallés* erara deitzen zaienak, adibidez. Auek biak oso egokiak dira gañera, ta onenak bezain onak.

* * *

Ardo ona ta emakume ederra, bi pozoi gozo dira.—Turkia'ko esaera zarra.

A. A.

